

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА»

НАУКОВА СПАДЩИНА ПРОФЕСОРА В.Я. ТАЦІЯ І АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Матеріали

всеукраїнської науково-практичної конференції,
присвяченої 85-річчю від дня народження проф. В.Я. Тація,
що відбулася 21 січня 2025 року

2025

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА»

НАУКОВА СПАДЩИНА ПРОФЕСОРА В.Я. ТАЦІЯ І АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Матеріали
всеукраїнської науково-практичної конференції,
присвяченої 85-річчю від дня народження проф. В.Я. Тація,
що відбулася 21 січня 2025 року

УДК 343.6:343.226(477)
А43

Редакційна колегія:

Ю.А. Пономаренко (голов. ред.), Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.А. Козак

Наукова спадщина професора В.Я. Тація і актуальні проблеми кримінального права: матеріали всеукр. наук.-практ. конф., що відбулася 21 січ. 2025 р. / [редкол. Ю.А. Пономаренко (голова) та ін.]. Харків: Право. 2025. – 458 с.

ISBN 978-617-7627-87-5

У матеріалах наукових доповідей і повідомлень, поданих на конференцію і розміщених у збірнику, висвітлюються актуальні питання науки кримінального права на сучасному етапі, зокрема – у дискурсі наукової спадщини професора В.Я. Тація.

Для учених і здобувачів наукових ступенів, студентів і курсантів закладів вищої освіти, суспільних лідерів і політичних діячів, а також усіх, хто цікавиться окресленою проблематикою.

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2025

© Національна академія правових наук
України, 2025

© Громадська організація «Всеукраїнська
асоціація кримінального права», 2025

Видано за сприяння Програми підтримки ОБСЄ для України в межах проєкту «Підтримка Верховного Суду та вищих судів у реалізації судової реформи та забезпеченні доступу до правосуддя в умовах війни». Погляди, викладені у цьому виданні, не можуть вважатися такими, що виражають офіційну точку зору ОБСЄ.

Зміст

Гетьман А.П.

ЖИТТЯ, ВІДДАНЕ НАУЦІ 12

Журавель В.А.

СВІТЛИЙ ПАМ'ЯТИ ПРЕЗИДЕНТА-ОРГАНІЗАТОРА НАПРН
УКРАЇНИ ВАСИЛЯ ЯКОВИЧА ТАЦІЯ 17

I. НАУКОВА СПАДЩИНА ПРОФЕСОРА В.Я. ТАЦІЯ У ДИСКУРСІ СУЧАСНОСТІ

Баулін Ю.В.

ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО
ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У ПРАЦЯХ ПРОФЕСОРА
В.Я. ТАЦІЯ Й ПРОЕКТ НОВОГО КК УКРАЇНИ 20

Стрельцов Є.І.

РЕАЛІЗАЦІЯ ДОКТРИНАЛЬНИХ ПОЛОЖЕНЬ
АКАДЕМІКА В.Я. ТАЦІЯ В СУЧАСНІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА 29

Борисов В.І.

ТЕОРІЯ ОБ'ЄКТА ЗЛОЧИНУ/КРИМІНАЛЬНОГО
ПРАВОПОРУШЕННЯ В ПРАЦЯХ В. Я. ТАЦІЯ (ЕВОЛЮЦІЯ
ПОГЛЯДУ) 35

Гришук В.К.

ВЧЕННЯ АКАДЕМІКА В.Я. ТАЦІЯ ПРО ОБ'ЄКТ ТА
ПРЕДМЕТ ЗЛОЧИНУ 44

Гуторова Н.О.

РОЗВИТОК ВЧЕННЯ В.Я. ТАЦІЯ ПРО МЕХАНІЗМ
ЗАПОДІЯННЯ ШКОДИ ОБ'ЄКТУ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРАВОПОРУШЕННЯ 54

Шульга А.М.

РОЛЬ В.Я. ТАЦІЯ В ЕВОЛЮЦІЇ РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ
ОБ'ЄКТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ 59

Фріс П.Л.

НАУКОВА СПАДЩИНА АКАДЕМІКА В.Я. ТАЦІЯ ЯК
ОСНОВА АНАЛІЗУ ПРИЧИН АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ 129

Навроцький В.О.

ДЕРЖАВНА ЗРАДА ЯК «КОРОЛЬ ЗЛОЧИНІВ» В УМОВАХ
ВІЙНИ: МІРКУВАННЯ В.Я. ТАЦІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ 140

Пашенко О.О.

ПРОБЛЕМИ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ
БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В НАУКОВІЙ СПАДЩИНІ В.Я. ТАЦІЯ
(НА ПРИКЛАДІ СТ. 109 КК) 147

Філіпенко В.Р.

ВПЛИВ ІДЕЙ В.Я. ТАЦІЯ НА З'ЯСУВАННЯ СУТНОСТІ
ОБ'ЄКТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ (НА
ПРИКЛАДІ СТ. 166 КК УКРАЇНИ) 152

Базов В.П.

АКАДЕМІК В.Я. ТАЦІЙ – ВИДАТНИЙ ВЧЕНИЙ,
ОРГАНІЗАТОР ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ, ДЕРЖАВНИЙ ТА
ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ 157

Шепітько М.В.

ВНЕСОК АКАДЕМІКА ВАСИЛЯ ЯКОВИЧА ТАЦІЯ У
ЗАСНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО РУХУ ФАХІВЦІВ З
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ЙОГО МІЖНАРОДНОГО
ВИЗНАННЯ. 161

Політова А.С.

ПОСТАТЬ ТАЦІЯ В.Я. ЯК ВЧЕНОГО ТА ВЧИТЕЛЯ. 170

Пивоваров В.М.

СПАДЩИНА В.Я. ТАЦІЯ В РЕПОЗИТАРІЇ НЮУ ІМЕНІ
ЯРОСЛАВА МУДРОГО 174

Внукова Н.М.

ОЦІНКА ЗАЦІКАВЛЕНOSTІ СУЧАСНИКІВ ПОСТАТТЮ
В.Я. ТАЦІЯ 178

Внукова Н.М.,

д. екон. н., професор,

провідний науковий співробітник

НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрНУ,

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

ОЦІНКА ЗАЦІКАВЛЕНOSTІ СУЧАСНИКІВ ПОСТАТТЮ В.Я. ТАЦІЯ

Актуальність¹. Василь Якович Тацій був наставником і прикладом для багатьох поколінь майбутніх правників. Асоціація випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого 2023 року започаткувала іменну стипендію академіка Василя Яковича Тація. Конституційний Суд України одним із перших державних органів, який підтримав ініціативу та долучився до створення фонду цієї стипендії. Талановитий керівник пройшов складний, навіть тернистий шлях. Незважаючи на всі життєві негаразди, він завжди був людяним та доброзичливим. У пам'яті всіх, хто його знав та працював із ним, назавжди збережеться світлий образ Василя Яковича як людини щирої, порядної, відданої справі утвердження і розвитку української науки [2].

Актуальним є вивчення спадщини вченого і привертання уваги сучасників до пріоритетних напрямів розвитку права.

Мета – визначити рівень зацікавленості постаттю Василя Тація та визначеними напрямами права сучасниками з використанням пошукового ресурсу Google Trends.

Виклад основної частини. Досвід і результати оцінки рівня зацікавленості з використанням інструментів Google Trends показав вагомі результати, наприклад, дослідження інновацій [4], інноваційного процесу

¹ Доповідь за НДР «Інноваційні напрями розвитку екологічного права в умовах подолання наслідків російської агресії в Україні».

[1], отже, використання цього пошукового ресурсу пропонується для розв'язання поставленого завдання і досягнення мети пошуку.

Період воєнного стану вплинув на зміни в пошуковій активності користувачів інформаційного середовища на певні теми життя, зокрема, у галузі права, тому обрано період дослідження за 5 років, який охоплює і період воєнного стану. Сучасний пошуковий онлайн-сервіс Google Trends [3] надає результати у встановлені часові періоди в різних регіонах світу в цілому і за виділеними групами користувачів інтернету. Особливістю цього інструменту є встановлення кількісних та якісних показників запиту до загальної суми запитів у Google за 100-бальною шкалою, що створює можливість дослідникам визначити актуальність та тренди в тематиці пошуку.

У табл.1 наведено результати пошукового запиту українською мовою в Google Trends тем, пов'язаних із постаттю академіка Василя Тація в обраний часовий період за 5 років в Україні.

Таблиця 1

Визначення тенденцій зацікавленості постаттю академіка Василя Тація в Україні за останні 5 років (станом на 30 грудня 2024 року)

Ознака зацікавленості темою	Україна
Василь Тацій	Результати пошуку статистично значущі, пік запитів на 18-24 вересня 2022 року, виділено 4 регіони: Харківська область (100), Полтавська (50), місто Київ (25), Львівська область (25). Група законодавців і урядовців два піки пошуку: 9-15 травня 2021 року, 9-15 січня 2022 року
Василь Якович Тацій	Результати пошуку статистично значущі, пік запитів на 18-24 вересня 2022 року (100), 10-16 травня 2020 (25), виділено 2 регіони: Харківська область (100), місто Київ (50). За групами користувачів Google рівня значущості не встановлено.

Тацій	Результати пошуку статистично значущі, пік запитів на 18-24 вересня 2022 року, наявні сплески активності в різні дати протягом всього періоду, зокрема, 2023 року. Виділено 13 регіонів, які представлені на рис.1, основні – це Харківська і Полтавська області та місто Київ. За групами законодавців і урядовців виділено місто Київ і Львівську область.
-------	--

Джерело: складено автором

Як видно з табл.1 та рис.1, до теми, пов’язаної з постаттю академіка Василя Яковича Тація, за останні п’ять років в Україні є статистично визначена зацікавленість щодо пошуку в Google, з огляду на різні варіації теми пошуку. Серед виділених регіонів лідер – Харківська область, але також представлений широкий перелік інших регіонів, зокрема, місто Київ. Нажаль, пік пошукової активності припав на певний період трагічної події.

Популярність за субрегіонами ②

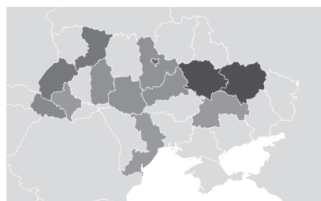

Рис.1. Регіональний розподіл пошукових запитів теми «Тацій» в Україні за останні 5 років (станом на 30 грудня 2024)

Джерело: складено автором

Додаткове дослідження пов’язано із визначенням рівня зацікавленості темами права, кримінального і екологічного права.

У табл.2 подано оцінку рівня зацікавленості темами взагалі права, кримінального і екологічного права для порівняння українською мовою в Україні за останні 5 років (станом на 30 грудня 2024 року).

Таблиця 2

Визначення тенденцій зацікавленості темами права, кримінального і екологічного права в Україні за останні 5 років (станом на 30 грудня 2024 року)

Ознака зацікавленості темою	Україна
Право	Попит є стабільно високим, пік на 25 квітня – 2 травня 2020 року, виділені регіони-лідери: Вінницька, Хмельницька, Рівненська, Волинська області і місто Київ
Кримінальне право	Попит є волатильним з тенденцією до зростання, пік 20-26 жовтня 2024 року, регіони-лідери: Хмельницька, Львівська, Чернівецька області
Екологічне право	Попит є волатильним, пік припадає на 27 листопада – 3 грудня 2022 року, регіони-лідери: Івано-Франківська, Рівненська, Житомирська області

Джерело: складено автором

Як видно з табл.2, рівень зацікавленості темами права, кримінального і екологічного права за останні 5 років є значущим і волатильним, регіони-лідери переважно в частині Західної України. Якщо порівняти рівень зацікавленості цими трьома темами, то є суттєві відмінності щодо пошукової активності. Співвідношення зацікавленості темами за 100-бальною шкалою в порівнянні: право, кримінальне та екологічне право дорівнює 61:1:1, отже, у виділених галузях права рівень зацікавленості майже однаковий, що свідчить про необхідність розвивати дослідження у всіх галузях права для стимулювання зацікавленості ними.

Висновок. Поставлене завдання із визначення рівня зацікавленості постаттю Василя Тація та напрямками права із сучасною оцінкою пошукових запитів широкого кола осіб на визначені теми в мережі «Інтернет» україномовної аудиторії із використанням пошукового ресурсу Google Trends показало, що зацікавленість є стабільною, але невисокою впродовж останніх п'яти років. Слід відзначити актуальність вивчення спадщини вченого, особливо його внеску в розроблення проблематики права, зокрема і кримінального права, що потребує додаткового цілеспрямованого втручання і розробки підходів до стимулювання пошукової активності як науковців, так і фахівців-юристів, а також здобувачів вищої юридичної освіти. Ювілейні заходи мають стати частиною інформаційної кампанії для популяризації спадщини академіка Василя Тація. Додаткові дослідження можуть стосуватися й інших тем, якими опікувався вчений, що торкаються теорії державотворення, конституційного права, сучасних тенденцій до впровадження принципів відкритої науки.

Список використаних джерел

1. Внукова Н.М. Оцінка змін у зацікавленості інноваційним процесом під час воєнного стану. *Економіка, право та інноваційний процес: завдання в умовах воєнної трансформації України* (26 квітня 2024 року). Харків: НДІ ПрЗІР НАПрНУ, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих ім. І. Зязюна, 2024. URL: <https://ndipzir.org.ua/?s=%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D1%80%D0%B5%D0%B7>
2. Пам'яті Василя Тація: Конституційний Суд України URL: <https://ccu.gov.ua/novyna/pamyati-vasylya-taciya>
3. Як користуватися сервісом Google Trends? URL: <https://adwservice.com.ua/uk/yak-korystuvatysya-servisom-google-trends>
4. Kliuiev O. Vnukova N., Hlibko S., Brynza N., Davydenko D. Estimation of the Level of Interest and Modeling of the Topic of Innovation Through Search in Google In: *Proceedings of the 4th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems*, 23-24 April, COLINS 2020. 2020. Pp. 523 -535. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/23306>

**НАУКОВА СПАДЩИНА
ПРОФЕСОРА В. Я. ТАЦІЯ
І АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА**

Матеріали
всеукраїнської науково-практичної конференції,
присвяченої 85-річчю від дня народження проф. В.Я. Тація,
що відбулася 21 січня 2025 року

Підписано до друку 13.05.2025. Формат 64х90 1/16
Папір офсетний. Друк офсетний.
Обл.-вид. арк. 14,31. Тираж 200 прим. Зам. 118.

Видавництво ТОВ “Компанія ВАІТЕ”
01042, м. Київ, вул. Саперне поле, 26, к. 27.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб’єктів видавничої справи серія
ДК № 2570 від 27.07.2006 р.

ВАСИЛЬ ЯКОВИЧ ТАЦІЙ

13 січня 1940, Полтава — 28 вересня 2022, Харків) — український учений-правознавець, почесний президент Національної академії правових наук України, академік НАН України. Герой України, повний кавалер ордена князя Ярослава Мудрого.

Автор понад 350 наукових праць, у тому числі більше 30 монографій, навчальних посібників та підручників, що стали значним внеском у розвиток юридичної науки. Його праці присвячені дослідженню фундаментальних проблем

кримінального права (підстави кримінальної відповідальності, склад злочину, об'єкт кримінально-правової охорони, злочини проти держави, господарські злочини, злочини проти довкілля тощо), проблемам теорії держави та права (питання методології правової науки, порівняльно-правових досліджень і правозастосування), конституційного права (принципи організації законотворчого процесу, правова природа та ієрархія правових актів тощо).

Як член Конституційної комісії він брав участь у розробці проєкту нової Конституції України (1996), був головою робочої групи Кабінету Міністрів по розробці нового Кримінального кодексу України (2001), головою Комісії з доопрацювання та узгодження проєктів Кримінального, Кримінально-процесуального та Кримінально-виконавчого кодексів України, членом Координаційної ради з питань судово-правової реформи. Очолював урядову делегацію України на Дипломатичній конференції повноважних представників держав під егідою ООН по створенню Міжнародного Кримінального Суду. Брав участь у розробці проєкту Статуту Міжнародного Кримінального Суду та у підготовці багатьох інших законопроєктів.